

ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Мельник В.Л., Шевченко В.К., Гуржій О.В., Силенко Ю.І.

Українська медична стоматологічна академія

Пристосування до тривалої пандемії в післядипломній медичній освіті потребує гнучких і надійних моделей навчання лікарів-інтернів, які дозволять безперервно адаптуватися до змін у навчальному процесі. CoViD-19 прискорив і активізував довготривалі педагогічні тенденції, створюючи природний експеримент, в якому перевіряються й оцінюються численні інновації. Багато нововведень, застосованих під час пандемії, будуть корисними для лікарів-інтернів після її закінчення.

Ключові слова: післядипломна освіта, лікарі-інтерни, педагогічні інновації, дистанційне навчання.

Adapting to a long-term pandemic in postgraduate medical education requires flexible and reliable training models for interns who will be able to continuously adapt to various changes in the educational process. CoViD-19 has accelerated and intensified long-term pedagogical trends, creating a natural experiment in which numerous innovations are tested and evaluated. Many of the innovations used during the pandemic will be useful to interns after it is over.

Key words: postgraduate education, interns, pedagogical innovations, distance learning.

CoViD-19 зобов'язує заклади вищої освіти в Україні втілювати інноваційні рішення в стислі терміни й запроваджувати дистанційне навчання з використанням різних веб-серверів, платформ, ресурсів і соціальних мереж, ідентифікувати труднощі й переваги впровадженого дистанційного навчання, серед яких виникають і технічні, і психологічні проблеми. Реальність показала, що заклади вищої освіти потребують термінової технічної підготовки, щоб лекції й семінари проводились із використанням сервісу Google Classroom, знання оцінювались за допомогою текстових тестів, підготовка і презентація проєктів проводилися через Skype, нові платформи, ресурси й соціальні мережі (Moodle, Zoom, Skype, Viber, Telegram і Messenger) [1-4]. Викладачі вищої школи почали використовувати зовнішні системи дистанційного навчання (платформа Prometheus).

Виникають психологічні проблеми, коли в лікарів-інтернів відсутнє живе спілкування з викладачем, неможливо повторно складати пропущені практичні заняття, значно збільшилися завдання, бракує часу на їх виконання, обмежений доступ до комп'ютера й Інтернету. Викладачі ж указують на неможливість індивідуального консультування лікарів-інтернів, збільшення часу на листування, оскільки онлайн-курси передбачають детальніший підхід при виконанні домашнього завдання, ніж зазвичай у аудиторії.

Серед позитивних аспектів використання дистанційного навчання на кафедрі післядипломної освіти лікарів-стоматологів (за результатами опитування лікарів) слід зазначити, що якість дистанційної освіти не поступається якості навчання віч-на-віч. Лікарі-інтерни вказують на покращення дисципліни й самоорганізації, що дає можливість здобувати освіту в зручний час і зручному місці й мати рівний доступ до освіти, незалежно від місця проживання, стану здоров'я чи соціального статусу. Викладачі стають наставниками-консультантами, які координують процес навчання лікарів-інтернів, водночас постійно вдосконалюючи і власні курси й навички. Дистанційна форма навчання лікарів-інтернів передбачає сукупність певних заходів: засоби надання навчального матеріалу лікарям-інтернам; засоби контролю успішності; засоби консультації лікаря-інтерна програмою-викладачем; засоби інтерактивної співпраці викладача й інтерна; швидке доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок. Дистанційне навчання – нова організація освітнього процесу, що ґрунтується на використанні кращих традиційних методів навчання і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання; призначена для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання, стану здоров'я. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну освіту, підвищувати кваліфікацію співробітників у територіально розподілених місцях. Процес навчання може відбуватися будь-де й будь-коли, єдина умова – доступ до мережі Internet.

У дистанційному навчанні змінюються роль і вимоги до викладачів. Лекції складають лише невелику частку, процес навчання орієнтує лікарів-інтернів на творчий пошук інформації, уміння самостійно засвоювати необхідні знання й застосовувати їх у вирішенні практичних завдань із використанням сучасних технологій. Викладачі дистанційних курсів мусять мати універсальну підготовку – володіти сучасними педагогічними й інформаційними технологіями, бути психологічно готовим до роботи з інтернами в новому навчально-пізнавальному середовищі. Завдяки таким засобам дистанційного навчання як дискусійні форуми, електронні обговорення засвоєного матеріалу, списки розсилання створюється нове навчальне середовище, в якому лікарі-інтерни почувають себе невід'ємною частиною колективу кафедри, що посилює мотивацію до навчання. Викладачі мають володіти методами створення й підтримки такого навчального середовища, розробляти стратегії проведення цієї взаємодії між учасниками навчального процесу, підвищувати творчу активність і власну кваліфікацію.

Характеристика дистанційного навчання: а) гнучкість – можливість викладення матеріалу курсу з урахуванням підготовки, здібностей лікарів-інтернів академічної групи, що досягається створенням альтернативних сайтів для одержання більш детальної або додаткової інформації з незрозумілих тем, а також низки питань-підказок тощо; б) актуальність – можливість впровадження новітніх педагогічних, психологічних, методичних розробок; в) зручність – можливість навчання в зручний час, у певному місці, здобуття освіти без відриву від основної роботи, відсутність обмежень у часі для засвоєння матеріалу; г) економічна ефективність – метод дистанційного навчання дешевший, ніж традиційні, завдяки полегшеному коригуванню електронних навчальних матеріалів і мультимедіа до них; д) можливість одночасного використання великого обсягу навчальної інформації будь-якою кількістю лікарів; е) інтерактивність – активне спілкування між лікарями-інтернами групи і викладачем, що значно посилює мотивацію до навчання, поліпшує засвоєння матеріалу; є) ширші можливості контролю якості навчання, які передбачають проведення дискусій, чатів, використання самоконтролю, відсутність психологічних бар'єрів; ж) відсутність географічних кордонів для здобуття освіти.

Переваги дистанційної освіти: а) той, хто навчається, сам обирає час і місце навчання; б) індивідуальний підхід до кожного; в) обмежена тривалість за високої якості навчання.

Викладач дистанційної форми виступає більше в ролі помічника, наставника, радника, саме тому за кордоном він називається *tutor* (тьютор). У системах дистанційного навчання організується робота в межах академічної групи, що суттєво впливає на засвоєння навчального матеріалу.

Найбільш популярне навчання за програмами, що мають чітке спрямування. Інтерни здобувають тільки ті знання й навички, які необхідні для виконання певної роботи. Основна увага в процесі навчання приділяється практичному застосуванню знань і розгляду реальних прикладів. Зазвичай тьютори мають багатий досвід практичної роботи у своїй галузі.

Необхідні умови для дистанційного навчання: по-перше, доступ до комп'ютера; по-друге, вихід у мережу Internet. Якщо такої можливості немає, можлива кейсова форма: коли лікарю-інтерну видається так званий "кейс", що містить усі необхідні навчальні матеріали й посібники; по-третє, бажання навчатися й уміння працювати самостійно. Це дуже важливо, тому що саме від цих рис залежить ефективність усього навчального процесу.

Крім цього, заклади медичної освіти, центр громадського здоров'я МОЗ України, міжнародні й українські проекти й організації підготували низку онлайн-курсів і тренінгів для медичних працівників, лікарів-інтернів щодо надання медичної допомоги в період пандемії CoViD-19 і пацієнтам із CoViD-19 [5]. Науково-педагогічний персонал теж зазнав суттєвого натиску від CoViD-19, оскільки пандемія зумовила необхідність застосування найбільшої й найшвидшої трансформації педагогічної діяльності й методики оцінювання, яка коли-небудь спостерігалась у сучасних медичних вишах. Це призвело до збільшення навантаження на науково-педагогічних працівників і вимагає від колег об'єднання зусиль, включаючи навчання програмного забезпечення і спільної практичної діяльності.

Коригування оцінювання в стислі терміни спричинило великі труднощі, особливо у сферах зі специфічними, а організація іспитів онлайн стала перевіркою дисциплінованості, чіткості й ретельності. Поєднання роботи вдома й контролю виконання домашніх завдань з іншими побутовими обов'язками розмило межі між роботою й домашніми справами і призвело до збільшення тривалості робочих годин і більшого навантаження.

CoViD-19 значною мірою привніс помітні корективи щодо чіткості та своєчасності зворотного зв'язку із зацікавленими сторонами, особливо інтернів і викладачів. Вирішення невизначеностей стало надважливим завданням, особливо під час кризи, і значно якісніший рівень комунікації як із боку керівництва медвишу, так і всередині бізнес-школі сприяв зменшенню прірви між керівництвом і колегами. Однією з переваг адаптації до CoViD-19 стало успішне проведення онлайн-конференцій у Teams або Zoom, які дозволяють працювати у форматі питання – відповіді, під час яких співробітники можуть отримати вичерпні відповіді щодо дії медвишів під час кризи. Зв'язок із інтернами був дещо складнішим через їхні особисті способи навчання й необхідність надавати їм постійну підтримку і консультації. Як приклад, на щорічній конференції з міжнародною участю для стоматологів і лікарів-інтернів України, яка проходила на базі УМСА і ННІПО у травні 2020 року з використанням платформи Teams, було представлено 26 доповідей-презентацій лікарів-інтернів, які згідно з програмою інтернатури в цей час мали навчатися на кафедрі, але у зв'язку з карантинном перебували в різних місцевостях України. Лікарі-інтерни й керівники їхніх наукових робіт он-лайн узяли активну участь у роботі конференції, виголосили доповіді, провели їх обговорення.

CoViD-19 призвів до інновацій, пов'язаних із процесами й термінами управління навчальним процесом [6]. Ці нововведення значно підвищили рівень гнучкості, спритності й можливостей для інновацій курсів і програм у медичних закладах вищої освіти. Ми спостерігали за масштабом, швидкістю і якістю пристосування лікарів-інтернів до нових обставин і позитивним ставленням до експериментів із новими способами взаємодії викладання й дослідження [7].

Висновки. Різноманітність альтернативних способів надання допомоги лікарям-інтернам у навчанні, творчий підхід колег до розробки нових форм оцінювання й навчальної підтримки, а також готовність викладачів і слухачів до впровадження нових технологій забезпечили позитивні зміни в навчальному процесі загалом.

Пристосовуючись до тривалої пандемії, університети потребуватимуть гнучких і надійних моделей освіти, які дозволять безперервно адаптуватися до різних етапів «нового звичного». CoViD-19 прискорив і активізував довготривалі педагогічні тенденції, створюючи природний експеримент, в якому перевіряються й оцінюються численні інновації. Багато нововведень, застосованих під час пандемії, будуть корисними для лікарів-інтернів і після кризи.

Список використаної літератури

1. Антонов В.М. Сучасні комп'ютерні мережі. – К.:МК-Прес, 2005. – 480 с.
2. Дибкова Л.М. Информатика і комп'ютерна техніка: навчальний посібник. Видання 2-ге, перероблене, доп. – К.: Академвидав, 2005. – 416 с.
3. Козырев А.А. Информатика: учебник для вузов. – СПб.: изд-во Михайлова В.А., 2004.
4. Колин К.К. Фундаментальные основы информатики: социальная информатика: учеб. пособие. – М.: Деловая книга, 2004.
5. Berezna S., Prokopenko I. Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities // Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. – 2020. – Vol. 12, Is. 1, Sup. 2. – P. 130-135.
6. Owen P. Hall. Editorial: COVID-19 and the Future of Management Education. – 2020. – Vol. 23, Is.1. – P. 1-6.
7. Brammer S., Clark T. COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures // British Journal of Management. – 2020. – Vol. 31. – P. 453-456.